כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים

הַמַּאֲמָר
הַשָּׁבוּעִי

שחורה אני

אדמו"ר הריי"צ

שבוע פרשת בשלח

חדש!! שיעורים מדי שבוע במאמר השבועי
מפי אחיה מרקוביץ'!

 התקשרו לקו מבקשי ה' - 023131315 - שלוחה 2 < 4

או חפשו ב -

לקבלת המאמר השבועי במייל –
122333ako@gmail.com

להארות, תרומות, יצירת קשר והשגת חוברות
054-7341337

הַמַּאֲמָר
הַשְּׁבוּעִי

שחורה אני

אדמו"ר הריי"צ

שבוע פרשת בשלח

צוות המאמר השבועי:

חברי המערכת: מנחם מענדל רוזנצויג, אחיה מרקוביץ׳ ואביעד בר לוי.

כותבים: אשחר שפירא, אליוסף גל, יוסף ברוך שטקל ושהם כרמי.

הגהה ועריכה לשונית: ישראל מאיר אופן, לוי יצחק וינגורט, הלל הנדלר ועפר בן יעקב.

עיצוב ועימוד: איתמר סלע ואליה חי אופן.

הו״ל: שילה קליין ואהרן רוזנצויג.

הפקה: שלם נחמן הראל.

בע"ה

שלום לכל החברים.

השבוע אנחנו זוכים ללמוד **מאמר מדהים** של הרבי הריי"צ "שחורה אני ונאוה" שילמד אותנו על החשיבות ו**המתיקות המיוחדת** של עבודת ה' הפשוטה והמסורה מתוך אמונה פשוטה שבאה מכח אבותינו גם כשהיא בלי הדרגות היותר גבוהות של הנפש וללא עבודה ייחודית שלנו.

במאמר יתבאר איך גם אם אנחנו 'שחורים' בעולם הזה ולא מצליחים לגלות את כוחות נפשנו הנעלמים והגבוהים - העבודה שלנו **ממתקת** את צורת ה'שתייה' של הנשמה.

בקיצור, פשוט תפתחו ויערב לכם...

המערכת

שחורה אני

אדמו"ר הריי"צ, ספר המאמרים תש"ב

מבואר

בס"ד, ש"פ בשלח תש"ב, בסעודה.

שחורה אני ונאוה בנות ירושלים, ואמרו רבותינו ז"ל (הובא בילקוט במקומו) וכי אפשר לשחור להיות נאה כו', לא דומה אדם שיוצא ממעי אמו כעור למי שהוא נאה ומתנוול שסופו לחזור להיות נאה, כך כנסת ישראל אמרו שחורה אני במעשי ונאוה במעשה אבותי. דהנה בכל אחד ואחד מישראל יש בו שני ענינים והם מעשיו ומעשי אבותיו, דמעשיו הם עניני עבודתו בתורה ומצוות כפי טבע תולדתו בכחות הגלוים שבנפש, ומעשה אבותיו הם הכחות הנעלמים באמונה פשוטה ובמסירת נפש על קידוש השם מה שבא לנו בירושה מאבותינו. וענין המסירות נפש הוא, אשר בנוגע לשמירת המצות מעשיות אינו מתחשב עם כל עניני עולם. וזהו אף כי שחורה אני במעשי בכחות הגלוים בקיום התורה ומצוות, אבל עם זה הנה ונאוה אני במעשי אבותי שהם הכחות דאמונה פשוטה ומסירות נפש על קדוש השם .

הפסוק בשיר השירים (א', ה') מתאר שהרעיה - אנחנו עם ישראל - אומרים ומתארים את עצמנו כ"שחורה אני ונאוה בנות ירושלים". בפשטות, הפסוק קצת לא מובן: שהרי בדרך כלל דבר שהוא שחור איננו כזה 'נאוה' ויפה.. ולכן המדרש שם מבאר שהכוונה בתיאור הזה - היא שלמרות שאנו נראים 'שחורים', לא 'נולדנו' כך וזה חיצוני לנו, ובאמת אנו נאים ויפים שהרי בשורשינו ובפנימיותינו

אנו קשורים ודבוקים בה', וכך גם היו אבותינו הקדושים בדרכיהם ומעשיהם; ובאמת, לכן אנו 'שחורים' במעשינו, ו'נאוים' במעשה אבותינו.

הביאור החסידי בכך, הוא שבכל אחד מאתנו יש את החלק ה'גלוי' שבו - המעשים והעבודת ה' הכביכול 'רגילה', שאנחנו עוסקים בה לפי ערך הטבע והמדרגה שבה אנחנו נמצאים; אלא שמעבר לכך, קיים בנו חלק 'נעלם' ונסתר של כוחות שלא בערך למקום והחיים הרגילים שלנו, הכוחות האלה מתגלים ומתנוצצים בנו ב'סיטואציות קצה' בהם לא נשאר לנו אלא למסור נפש. הכוחות האלה נקראים 'מעשי אבותינו' - מכיוון שהם נמצאים ומתגלים בתוכנו מכוח אבותינו הקדושים ולא מכוח וזכות עצמנו.

אלא שבאמת יש לנו יכולת לגלות את הכוחות הנסתרים ו'הגנוזים' שבתוכנו, לא רק עם עומדים מולנו עם אקדח ורוצים להעביר אותנו על דת, אלא בכל פעם שאנו רוצים לקיים מצוות ולעשות את רצון ה', ואנו לא 'מתחשבים' ו'מקטינים' את עצמנו לפי הערך הגבולות וההגבלות של העולם - אנו בעצם מגלים בתוכנו את הכוח הפנימי והגנוז בנו של האמונה ומסירות נפש.

וזה הכוונה ש"שחורה אני במעשי, ונאוה אני במעשי אבותי" - בכוחות הפנימיים של האמונה הפשוטה ומסירות הנפש, שקיבלנו מאבותינו.

את האמירה של "שחורה אני ונאוה" - אומרות הנשמות שלנו שירדו להתלבש בגופים, לנשמות שנשארו למעלה שנקראות "בנות ירושלים".

> וזהו שחורה אני ונאוה בנות ירושלים, דהנשמות שירדו למטה להתלבש בגוף ונפש הבהמית אומרות להנשמות שנקראות בנות ירושלים, היינו הנשמות כמו שהן למעלה ולא ירדו למטה להתלבש בגוף .הגם כי שחורה אני מצד ההתלבשות בגוף, והנפש מתפעלת ממקרי הגוף, ובפרט השחרות שנעשה על ידי הנפש הבהמית, דלא זו בלבד מה שמעלים ומסתיר על אור קדושתה הנה עוד זאת שמשחיר את הנפש. דהנפש הבהמית הרי לבד זאת שהיא בהמית בעצם מהותה, וכמו בגשמיות הרי הבהמה אף גם שיש לה כחות רוחנים דראיה ושמיעה, אבל אין לה שום הבנה במה שהיא רואה ובמה שהיא שומעת .הנה לבד זאת הרי כל עיקר ענין מהותה הוא מה שהיא נמשכת רק אחרי עניני הגוף באכילה ושתיה .וכמאמר הידוע הבהמה הנה מעולם לא ראתה את השמים ואינה יודעת מזה שיש שמים, א בהמה האָט קיין מאל ניט געזען דעם הימעל און ווייס ניט פון דעם אז עס איז פאראן א הימעל .וטעם הדבר הוא להיותה בהמית הנה

זהו כל מהותה מה שהיא ארצית ואינה שייכת לאיזה דבר מה שלמעלה מהארציות, וכן הוא בהנפש הבהמית שהיא בהמית בעצם מהותה וכל המשכתה הוא רק לענינים הארציות והחומריות. והנפש הבהמית הנה בהמשכותיה לענינים הגשמים היא עוד גרועה מהבהמה, דהבהמה הרי אין לה דעת והנפש הבהמית הרי יש לה שכל והבנה והיא מכנסת כל שכלה והבנתה בענינים החומריות להתאוות תאוה ולהרבות הון ועושר .ולא זו בלבד שאין הנפש הבהמית מתחשבת כלל עם אופני התעסקותו בכל עניני מסחריו, אלא אף גם מהפכת בזכותו גם בדברים כאלו שהם נגד היושר ולפעמים גם בטענות של שקר .אשר בכל העניים הללו הרי הנפש הבהמית משחרת את הנפש, הנה בכל זה על ידי העבודה בלימוד התורה ובקיום המצות מעשיות בב' אופני עבודה דאתכפיא ואתהפכא דהיום לעשותם בעולם הזה ביריד הנשמה למטה ובהתלבשותה בגוף ונפש הבהמית, הנה על ידי זה ונאוה שבאה למדריגה היותר גבוה מכמו שהיתה הנשמה בשרש שרשה למעלה בהיותה נקראת בנות ירושלים.

הנשמות שירדו למטה לעולם הגשמי והתלבשו בגוף החומרי עם הנפש הבהמית שבו, מרגישות כביכול צורך 'להגן' על עצמם, על שירדו ו'התלכלכו' מהירידה למטה, ומסבירות: שאמנם "שחורה אני" התלכלכנו ונהיינו 'שחורות' מהמפגש והחיבור עם הנפש הבהמית - שכשמה כן היא: אין לה הבנה במה שהיא רואה ממש כמו בהמה (שיש לה יכולת לראות ולשמוע וכו' אבל אין שום הבנה בכך), ואף יותר מכך מטבעה היא נמשכת ומושכת אחריה את האדם לגשמיות אכילה ושתיה ושאר התאוות הנמוכות - ממש כמו בהמה; ובשונה מבהמה ואף יותר גרוע ממנה - לנפש הבהמית יש שכל הבנה ו'יכולת תחכום' שאותם היא משקיעה (-גם מלשון 'השקעה' וגם מלשון 'לשקוע' למטה) בשביל להשיג את תאוותיה, ואח"כ בתאווה עצמה; ואם נהיה אמיתיים עם עצמנו, נודה על האמת שהנפש הבהמית שלנו לא 'בוחלת' בשום אמצעי על מנת להשיג את מטרותיה - גם עם הדבר כרוך בלשקר או אף בדברים ואיסורים חמורים מכך;

אלא שלמרות שהנפש הבהמית 'משחירה' את הנפש, על-ידי העבודה שלנו בעולם הזה ב'אתכפיא' ו'התהפכא' שאנו מצווים לעשות ולעבוד בהם בעולם הזה (כלימוד ודרשת חז"ל מהפסוק "אשר אנכי מצווך היום" שאנו מצווים לעשותם היום - דהיינו בעולם הזה) על-ידי שהנשמה ירדה למטה והתלבשה בגוף ובנפש הבהמית - יש לנו יכולת לזכות להגיע למדרגה גבוהה יותר מהמדרגה והמקום בו הנשמה שלנו הייתה למעלה שכאמור, נקרא "בנות

ירושלים"; וזאת הכוונה "ונאוה, בנות ירושלים" - כלומר, יפה ו'נאוה' אף מ'בנות ירושלים'.

על-מנת להבין את האמור, צריך להקדים ולבאר פסוק נוסף בשיר השירים (ד', ט"ו) - "מעין גנים באר מים חיים, ונוזלים מלבנון". הנמשל בפסוק הוא הנשמה - שכשם שמעיין הוא המקור והנביעה שממנה יוצאים כל המים, כך הנשמה היא המקור הראשוני שמחייה את האדם ונותן לו חיות.

> **וביאור הענין דהנה כתיב מעין גנים באר מים חיים, פירוש מעין קאי על הנשמה, דכשם שהמעין הוא עיקר נביעת המים, הנה כן הוא בהנשמה שהיא אך היא עיקר החיות המחיה את האדם. והנשמה נקראת מעין גנים להיות מקום עמידתה בגנים דלעילא בגן עדן העליון או התחתון. דכל נשמה ונשמה לפי ערך מעלתה במהותה העצמי הנה לפי אופן כזה הוא מצבה ומקום עמידתה. וכמו בגשמיות הגוף ארז"ל (סנהדרין פ"ד משנה ה') ומלך מלכי המלכים הקב"ה טבע את כל האדם בחותמו של אדם הראשון, היא צורת מין האדם אשר בה האדם אדם, ועם זה הרי בני אדם אינם שוים לא בפרצופיהם ולא בדעותיהם, ובכל זה הרי כולם הם מין האדם ונקרא בשם המעלה מין המדבר. והיינו שבלי הבדל כלל אם הוא חכם מופלג ובדבורו מגלה עמקי חכמתו או שהוא שוטה ר"ל ולא בדעת ידבר הוא ממין המדבר .הנה כן הוא במהות הנשמה, דעם היות אשר כל הנשמות הן בסוג נשמות, עם זה הרי כל נשמה ונשמה הנה מצבה ומקום עמידתה הוא לפי מהותה, ומהאי טעמא נקרא הנשמה מעין גנים.**

הנשמה נקראת "מעין **גנים**" - מכיוון שמקום עמידתה ושורשה העליון - הוא גן עדן העליון או התחתון - כל נשמה לפי מדרגתה ומעלתה העצמית. אלא שוודאי זה שיש נשמות יותר נמוכות ששורשם הוא 'רק' מגן עדן התחתון, אין זה אומר שאינם נשמות - כמו למשל זה שאין אדם שדומה לחברו במראה ובקול וכו', ואף יש אנשים שההבדל ביניהם בהשכלה בחכמה או בהתנהגות הוא עצום, ואף על פי כן ברור שכולם בגדר אנשים, ועוד יותר מכך על פי חז"ל שאומרים שהקב"ה טובע כל אדם בחותמו של אדם הראשון; וכך הוא ממש במהות הנשמה, שכל הנשמות כולם הם בגדר נשמות; ועם זה כל נשמה מהותה הפנימית ו'איכותה' הוא לפי ערך השורש והמקום שממנו 'חוצבה'. ולכן נקראת הנשמה "מעין גנים".

ועל ידי יריידת הנשמה והתלבשותה בגוף ונפש הבהמית ופועלת בעבודתם לבררם ולזככם, הנה על ידי זה נעשית הנשמה באר מים חיים. וכמו בגשמיות הרי כל המעינות נמשכים מהתהום דרך הימים ומי הים הם מלוחים שאינם ראוים לשתיה, ורק כאשר הם בגידי הארץ ובוקעים את עפר הארץ הנה על ידי הילוכם בגידי הארץ ובקיעתם את עפר הארץ הנה לא זו בלבד שמסיר את חריפות מליחותם אלא עוד זאת נעשים מים חיים שמשיבים את הנפש וכמ"ש מים קרים על נפש עייפה. דעם היות שלחם לבב אנוש יסעד שהעיקר הוא האכילה וכמ"ש ונשבע לחם ונהיה טובים, עם זה הנה השתיה לבד זאת שמשביעה וכמ"ש ואכלת ושבעת וארז"ל ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה שהשתיה אחר האכילה משבעת, הנה לבד זאת הרי יש יתרון בשתיה על האכילה דשתיית המים משיב את הנפש, וכמו במתעלף ר"ל שאז הנה כחות נפשו מתעלמים ונשאר בו קיסטא דחיותא בלבד במיעוט יותר מכמו בעת השינה. דבעת השינה הנה כללות ענין התעלמות הכחות אינו בדרך סילוק כי אם בדרך מנוחה ושביתה מעבודה גמורה ומסודרת, וכמו כח השכל בעת השינה אינו שהוא מסולק מחומר המוח אלא שהוא נח ושובת מאופן פעולתו בשעה שהוא ער, וכן הוא בכל הכחות אשר בשעת השינה מתעלמים, אבל עם זה אינו ענין הסילוק שנאמר שהכחות מסולקים; מה שאין כן בהתעלפות שהכחות מתעלמים בדרך סילוק. ולכן הנה בעת השינה הוא חולם ובהקיצו משנתו זוכר הוא מה שראה בחלומו, מה שאין כן בהתעלפות אינו חולם מאומה וכשמשיבים נפשו אינו זוכר כלל מה שנעשה עמו בשעת ההתעלפות, וטעם הדבר הוא לפי שבשעת השינה הוא רק התעלמות הכחות, אבל בהתעלפות הוא סילוק הכחות. ולהשיב את הכחות מסילוקם בשעת ההתעלפות הוא על ידי מים חיים. וזהו מעין גנים באר מים חיים, דהנשמה נקראת מעין שבאה ממקום עמידתה בגנים העליונים, בגן עדן העליון וגן עדן התחתון, וכמו מי הים כשהולכים ונמשכים בגידי הארץ ובוקעים עפר הארץ נעשים מים חיים, הנה כן הוא בנשמה על ידי יריידתה למטה להתלבש

בגוף ונפש הבהמית ובוקעת את עפר הארץ שהוא הגוף שנברא מן העפר נעשית מים חיים.

כשהנשמה יורדת מ'הגן' והמקור שלה לתוך הגוף והנפש הבהמית, ומצליחה בעבודה שלה לזכך ולברר אותם, על ידי זה הנשמה זוכה להיות "באר מים חיים" (המשך הפסוק שם).

המשמעות של 'באר' - היא כמו המעיינות והבארות הגשמיים, שמקור המים שלהם המגיעים ממי התהום - הם המים המלוחים של הים, שעל-ידי זה שהם עוברים בתוך האדמה והחול עד לבאר או הנביעה - גורם למליחות שלהם להתפוגג; ועוד יותר מכך, הם נהיים 'מים חיים' שמשיבים את הנפש, עד כדי כך שהם גוברים במעלתם וטובם אף על מעלת הלחם ש"לבב אנוש יסעד" - שהרי הוא המאכל העיקרי והחשוב של האדם - והם אלו שגורמים ל'שביעה', כמו שחז"ל דרשו "ואכלת' זו אכילה "ושבעת' זו שתיה".

ובנוסף לכך, יש במים מעלה ויתרון נוסף: שבשתיית מים יש כוח להשיב את הנפש ממש, כמו במקרה שאדם מתעלף - שבשונה משינה, בה הכוחות של האדם רק 'מתכנסים' בתוכו למנוחה ולא ממש עוזבים אותו, והראיה שכשיתעורר יכול לזכור את החלומות שהיו לו - כשהוא מתעלף, הכוחות שבו ממש 'מסתלקים' ונעלמים ולכן האדם כלל לא זוכר מה קרה לו - והמים החיים בכוחם להחזיר למתעלף את כוחותיו שעזבוהו.

וכך היא הכוונה שהנשמה נקראת "מעין גנים **באר מים חיים**" - הנשמה שהיא כ'מעין', ושורשה ומקורה הוא מ'הגנים' - גן עדן העליון והתחתון, כשהיא מתלבשת בתוך הגוף והנפש הבהמית ומבררת ומזככת אותם - היא זוכה להפוך להיות ממש 'מים חיים' כדוגמת המים שעוברים דרך החול ועפר הארץ.

דהנה כתיב וייצר הוי"ה אלוהים את האדם עפר מן האדמה, דבריאת האדם הוא בשינוי משאר הנבראים דדומם צומח חי, דכל הנבראים דדומם צומח חי הרי גופם ונפשם הם בערך וקירוב זה לזה. וכמו בברואי מין הדומם הרי הגוף והנפש מתאימים בערך, שהגוף עם היותו גם הוא מורכב מארבע יסודות אבל בעיקרו הוא יסוד העפר ונפשו היא נפש הדוממת, וכן הוא בצומח וחי שגופם ונפשם הם בערך זה לזה, מה שאין כן במין המדבר שגופם ונפשם הם רחוקים זה מזה בתכלית הריחוק, שהאדם הנה מצד גופו הוא למטה מכל הנבראים בצבא הארץ שבקומתן נבראו ובצביונם נבראו ומצד נשמתו האדם למעלה מצבא השמים וממלאכי השרת, הרי שגוף האדם ונשמתו הם

רחוקים זה מזה בתכלית הריחוק, ועל ידי התלבשות הנשמה בגוף ועוסקת בתורה ומצוות ובעבודה שבלב לברר הדברים הגשמיות נעשית הנשמה בבחינת מים חיים, שהנשמה קודם ירידתה למטה עם היות מעמדה ומצבה בגנים העליונים ועומדת שם באהבה ויראה ובתכלית הביטול לאלקות, בכל זה הרי נמשלה בדוגמת מי הים שהם מלוחים, דבאמת הרי המלח הוא בחינה ומדריגה גבוה ביותר ולכן הנה על כל קרבנך תקריב מלח, והמלח הוא ברית ה' אלקיך, ולהיות המלח במדריגה גבוהה ונעלית ביותר לכן הנה הטביע הקב"ה בטבע המלח לקיים את כל אשר נמלח במלח, אבל עם זה הרי מי הים שהם מלוחים אינם ראויים לשתיה, ורק כאשר הולכים דרך גידי הארץ ובוקעים עפר הארץ אז נעשים מים חיים שמשיבים את הנפש, אשר כן הוא בהנשמה דדוקא על ידי ירידתה למטה והתלבשותה בגוף ועוסקת בתורה ומצוות נעשית בבחינת מים חיים.

כאמור, הנשמה ברדתה למטה לתוך העולם והגוף - יכולה לזכות להיות 'מים חיים' ומחיים, מה שלא זכתה אליו כשהייתה למעלה; וכן כאמור בתחילת המאמר הנשמה בהיותה בגוף כשעוסקת בתורה ומצוות - היא "נאוה" אף יותר מ"בנות ירושלים"-הנשמות שלמעלה.

ובאמת הדברים צריכים ביאור, מה הפשט בכך? וכי באמת הנשמה למטה יכולה להגיע למעלה שאין בנשמות כמו שהם בשורשם מופשטות מגוף? וכן האם יצא מכך שכביכול הנשמות למעלה חסרות? ובשביל קצת לבאר זאת, צריך להקדים הקדמה קצרה:

בריאת האדם - 'נזר הבריאה' ו'מין המדבר' שבשבילו ה' ברא את העולם מתוארת בתורה כך: "וייצר הוי"ה אלקים את האדם עפר מן האדמה". בשונה משאר הדומם צומח והחי - שגופם מורכב אמנם מכל הארבעה יסודות, אבל הוא בעיקרו ורובו שייך ותואם למדרגה שלהם, לדוגמא: בדומם עיקר הגוף והחומר הוא מיסוד העפר - שמתאים לעניינם בהיותם דוממים, וכן על זה הדרך בצומח ובחי; באדם-המדבר, הגוף בכלל לא בערך והתאמה ל'תפקיד' והמעלה של האדם, בהיות בו נשמה אלוקית שלמעלה מכל המלאכים וצבא השמים, ולעומת זאת הגוף שלו הנמוך ביותר ונוצר מ'עפר'.

אלא שדווקא 'חוסר האיזון' הזה בין הגוף לנשמה - יוצר עניין מחודש ומופלא: כשהנשמה מתגברת 'להגביר' ולגלות את עצמה בתוך ולמרות הגוף, היא בעצם ממש כדוגמת המים המלוחים שעוברים דרך העפר והחול - המנוגד וההפוך מהם בעצם - שע"י כך המים מיטהרים ומזדככים והופכים להיות 'מים

חיים' ממש שמשיבים את הנפש; וכך גם הנשמה כשהיא 'מתלבשת' בגוף ומגלה את ה' בדברים הגשמיים - היא כביכול 'מתהפכת' ועולה מבחינת 'מים מלוחים', והופכת להיות בבחינת 'מים חיים'.

המשמעות של היות הנשמה בשורשה בבחינת 'מים מלוחים', היא שמלח בטבעו הוא משמר את מה שמולחים בו ומשאיר ומשמר אותו במצבו (ולכן ה' ציווה אותנו "על כל קרבנך תקריב מלח" - 'לשמר ולמלוח' את הדבר שהקרבנו והעלינו למעלה ע"מ שלא 'יתפוגג' ויחזור למטה). באופן דומה הנשמה בהיותה למעלה - היא אמנם בתכלית הביטול באהבה ויראה לפני ה', אבל עם זאת כביכול 'משומרת ומלוחה' במצב צבירה אחיד ולא משתנה, או במילים אחרות: היא לא 'חיה' ופועמת; לעומת זאת כשהנשמה יורדת למטה ומתלבשת בתוך הגוף המאמץ והיגיעה להכניס ולגלות את עצמה בתוך הגשמיות, גורם לנשמה להיות בבחינת 'מים חיים' שמתחדשים ללא לאות ומשיבים את הלב.

> וזהו דכתיב טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, זהב וכסף הם אהבה ויראה ואלפי זהב וכסף הם האהבה ויראה מה שהנשמה אלופה ורגילה בהם בהיותה למעלה, הנה טוב יותר תורת פיך היא התורה שהאדם לומד בפיו הגשמי בעוה"ז מהאהבה ויראה שהיה לה להנשמה קודם ירידתה, להיות שעל ידי זה דוקא הוא מה שהנשמה נעשית בבחינת מים חיים. ואומרו באר מים חיים, דבכדי שמהנשמה שהיא בחינת מעין גנים יהיו מים חיים הוא על ידי העבודה דבאר. דהנה בגשמיות אנו רואים שעם היות אשר בעמקי האדמה יש מעינות מים חיים בכל זאת הרי אי אפשר ליהנות מהם בהיותם מכוסים בעפר וצרורות ורק על ידי שמסירים את הכיסוי אז מתגלים המעינות, וכן הוא בעבודה הרוחניות שצריכים להסיר את העפר והצרורות שהם החומריות והגסות של הגוף ונפש הבהמית המעלימים ומסתירים על אור הנשמה. ובזה יש שני אופני עבודה הא' הוא העבודה בתורה ומצוות ועבודה שבלב ובהנהגה דמדות טובות בכחות הגלוים, והב' העבודה בדרך מסירות נפש. וזהו שחורה אני ונאוה דמי שהוא כעור ממעי אמו אי אפשר לומר נאוה, אבל מי שהוא נאוה ומתנוול סופו לחזור להיות נאוה, והיינו דעם היות ששחורה אני במעשי בכחות הגלוים אבל ונאוה במעשי אבותי בעבודה דמסירות נפש.

וזהו הביאור הפנימי של הפסוק "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" - שאני מעדיף את "תורת פיך" שאפשר ללמוד בעולם הזה, "מאלפי זהב וכסף" - יותר מהאהבה ויראה שהנשמה הייתה 'אלופה' ורגילה אליהם למעלה, מכיוון שע"י התורה בעולם הזה הנשמה נעשית "מים חיים".

אלא שע"מ שבאמת הנשמה שהיא "מעין גנים" תהיה "מים חיים" זהו ע"י העבודה של בחינת "באר" - כלומר, כמו שבגשמיות בתוך האדמה יש הרבה מקורות ונביעות של מים ואין לנו יכולת להשתמש בהם מכיוון שהם מכוסים באדמה עפר ואבנים, ורק כשמסירים את הכיסויים אז מתגלים המעיינות, כך הוא גם ברוחניות, שע"מ לגלות את הנשמה - צריך להסיר את ה'כיסוי' של החומריות והגסות שעוטפת אותנו, ואז יתגלה לנו האור של הנשמה.

הדרך להסיר את ה'כיסויים' מעל גבי הנשמה, היא בשני אופנים: ע"י עבודה בתורה ומצוות ועבודה שבלב והנהגה של מדות טובות בכוחות הגלויים שבנו (- כדלעיל ריש המאמר); וכן ע"י מסירות נפש.

וזהו "שחורה אני ונאוה" - שמי שהוא 'כעור' בעצם, אין לו יכולת לומר שהוא יפה ונאוה; אבל מי שיפה ונאוה, ורק עכשיו הוא 'התנוול' והתלכלך - סופו לחזור ולהיות יפה ונאוה, ואע"פ שעכשיו "שחורה אני' במעשי" כלומר בכוחות הגלויים, אבל "ונאוה' אני במעשה אבותי" - בעבודה של מסירות נפש, שמגיעה מהכוחות הנסתרים והגנוזים שבנו מכוח אבותינו.

שחורה אני

אדמו"ר הריי"צ, ספר המאמרים תש"ב

שחורה אני ונאוה בנות ירושלים, ואמרו רבותינו ז"ל (הובא בילקוט במקומו) וכי אפשר לשחור להיות נאה כו', לא דומה אדם שיוצא ממעי אמו כעור למי שהוא נאה ומתנוול שסופו לחזור להיות נאה, כך כנסת ישראל אמרו שחורה אני במעשי ונאוה במעשה אבותי. דהנה בכל אחד ואחד מישראל יש בו שני ענינים והם מעשיו ומעשי אבותיו, דמעשיו הם עניני עבודתו בתורה ומצוות כפי טבע תולדתו בכחות הגלוים שבנפש, ומעשה אבותיו הם הכחות הנעלמים באמונה פשוטה ובמסירת נפש על קידוש השם מה שבא לנו בירושה מאבותינו. ועניין המסירות נפש הוא, אשר בנוגע לשמירת המצות מעשיות אינו מתחשב עם כל עניני עולם. וזהו אף כי שחורה אני במעשי בכחות הגלוים בקיום התורה ומצוות, אבל עם זה הנה ונאוה אני במעשי אבותי שהם הכחות דאמונה פשוטה ומסירות נפש על קדוש השם .

וזהו שחורה אני ונאוה בנות ירושלים, דהנשמות שירדו למטה להתלבש בגוף ונפש הבהמית אומרות להנשמות שנקראות בנות ירושלים, היינו הנשמות כמו שהן למעלה ולא ירדו למטה להתלבש בגוף .הגם כי שחורה אני מצד ההתלבשות בגוף, והנפש מתפעלת ממקרי הגוף, ובפרט השחרות שנעשה על ידי הנפש הבהמית, דלא זו בלבד מה שמעלים ומסתיר על אור קדושתה הנה עוד זאת שמשחיר את הנפש. דהנפש הבהמית הרי לבד זאת שהיא בהמית בעצם מהותה, וכמו בגשמיות הרי הבהמה אף גם שיש לה כחות רוחנים דראיה ושמיעה, אבל אין לה שום הבנה במה שהיא רואה ובמה שהיא שומעת .הנה לבד זאת הרי כל עיקר ענין מהותה הוא מה שהיא נמשכת רק אחרי עניני הגוף באכילה ושתיה .וכמאמר הידוע הבהמה הנה מעולם לא ראתה את השמים ואינה יודעת מזה שיש שמים, א בהמה האָט קיין מאל ניט געזען דעם הימעל און ווייס ניט פון דעם אז עס איז פאראן א הימעל .וטעם הדבר הוא להיותה בהמית הנה זהו כל מהותה מה שהיא ארצית ואינה שייכת לאיזה דבר מה שלמעלה מהארציות, וכן הוא בהנפש הבהמית שהיא בהמית בעצם מהותה וכל המשכתה הוא רק לענינים הארציות

והחומריות. והנפש הבהמית הנה בהמשכותיה לענינים הגשמים היא עוד גרועה מהבהמה, דהבהמה הרי אין לה דעת והנפש הבהמית הרי יש לה שכל והבנה והיא מכנסת כל שכלה והבנתה בענינים החומריות להתאוות תאוה ולהרבות הון ועושר .ולא זו בלבד שאין הנפש הבהמית מתחשבת כלל עם אופני התעסקותו בכל עניני מסחריו, אלא אף גם מהפכת בזכותו גם בדברים כאלו שהם נגד היושר ולפעמים גם בטענות של שקר .אשר בכל הענינים הללו הרי הנפש הבהמית משחרת את הנפש, הנה בכל זה על ידי העבודה בלימוד התורה ובקיום המצות מעשיות בב' אופני עבודה דאתכפיא ואתהפכא דהיום לעשותם בעולם הזה בירידת הנשמה למטה ובהתלבשותה בגוף ונפש הבהמית, הנה על ידי זה ונאוה שבאה למדריגה היותר גבוה מכמו שהיתה הנשמה בשרש שרשה למעלה בהיותה נקראת בנות ירושלים.

וביאור הענין דהנה כתיב מעין גנים באר מים חיים, פירוש מעין קאי על הנשמה, דכשם שהמעין הוא עיקר נביעת המים, הנה כן הוא בהנשמה שהיא אך היא עיקר החיות המחיה את האדם. והנשמה נקראת מעין גנים להיות מקום עמידתה בגנים דלעילא בגן עדן העליון או התחתון. דכל נשמה ונשמה לפי ערך מעלתה במהותה העצמי הנה לפי אופן כזה הוא מצבה ומקום עמידתה. וכמו בגשמיות הגוף ארז"ל (סנהדרין פ"ד משנה ה') ומלך מלכי המלכים הקב"ה טבע את כל האדם בחותמו של אדם הראשון, היא צורת מין האדם אשר בה האדם אדם, ועם זה הרי בני אדם אינם שוים לא בפרצופיהם ולא בדעותיהם, ובכל זה הרי כולם הם מין האדם ונקרא בשם המעלה מין המדבר. והיינו שבלי הבדל כלל אם הוא חכם מופלג ובדבורו מגלה עמקי חכמתו או שהוא שוטה ר"ל ולא בדעת ידבר הוא ממין המדבר .הנה כן הוא במהות הנשמה, דעם היות אשר כל הנשמות הן בסוג נשמות, עם זה הרי כל נשמה ונשמה הנה מצבה ומקום עמידתה הוא לפי מהותה, ומהאי טעמא נקרא הנשמה מעין גנים.

ועל ידי ירידת הנשמה והתלבשותה בגוף ונפש הבהמית ופועלת בעבודתם לברם ולזככם, הנה על ידי זה נעשית הנשמה באר מים חיים. וכמו בגשמיות הרי כל המעינות נמשכים מהתהום דרך הימים ומי הים הם מלוחים שאינם ראוים לשתיה, ורק כאשר הם בגידי הארץ ובוקעים

את עפר הארץ הנה על ידי הילוכם בגידי הארץ ובקיעתם את עפר הארץ הנה לא זו בלבד שמסיר את חריפות מליחותם אלא עוד זאת נעשים מים חיים שמשיבים את הנפש וכמ"ש מים קרים על נפש עייפה. דעם היות שלחם לבב אנוש יסעד שהעיקר הוא האכילה וכמ"ש ונשבע לחם ונהיה טובים, עם זה הנה השתיה לבד זאת שמשביעה וכמ"ש ואכלת ושבעת וארז"ל ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה שהשתיה אחר האכילה משבעת, הנה לבד זאת הרי יש יתרון בשתיה על האכילה דשתיית המים משיב את הנפש, וכמו במתעלף ר"ל שאז הנה כחות נפשו מתעלמים ונשאר בו קיסטא דחיותא בלבד במיעוט יותר מכמו בעת השינה. דבעת השינה הנה כללות ענין התעלמות הכחות אינו בדרך סילוק כי אם בדרך מנוחה ושביתה מעבודה גמורה ומסודרת, וכמו כח השכל בעת השינה אינו שהוא מסולק מחומר המוח אלא שהוא נח ושובת מאופן פעולתו בשעה שהוא ער, וכן הוא בכל הכחות אשר בשעת השינה מתעלמים, אבל עם זה אינו ענין הסילוק שנאמר שהכחות מסולקים; מה שאין כן בהתעלפות שהכחות מתעלמים בדרך סילוק. ולכן הנה בעת השינה הוא חולם ובהקיצו משנתו זוכר הוא מה שראה בחלומו, מה שאין כן בהתעלפות אינו חולם מאומה וכשמשיבים נפשו אינו זוכר כלל מה שנעשה עמו בשעת ההתעלפות, וטעם הדבר הוא לפי שבשעת השינה הוא רק התעלמות הכחות, אבל בהתעלפות הוא סילוק הכחות. ולהשיב את הכחות מסילוקם בשעת ההתעלפות הוא על ידי מים חיים. וזהו מעין גנים באר מים חיים, דהנשמה נקראת מעין שבאה ממקום עמידתה בגנים העליונים, בגן עדן העליון וגן עדן התחתון, וכמו מי הים כשהולכים ונמשכים בגידי הארץ ובוקעים עפר הארץ נעשים מים חיים, הנה כן הוא בנשמה על ידי יריידתה למטה להתלבש בגוף ונפש הבהמית ובוקעת את עפר הארץ שהוא הגוף שנברא מן העפר נעשית מים חיים.

דהנה כתיב וייצר הוי"ה אלוהים את האדם עפר מן האדמה, דבריאת האדם הוא בשינוי משאר הנבראים דדומם צומח חי, דכל הנבראים דדומם צומח חי הרי גופם ונפשם הם בערך וקירוב זה לזה. וכמו בברואי מין הדומם הרי הגוף והנפש מתאימים בערך, שהגוף עם היותו גם הוא מורכב מארבע יסודות אבל בעיקרו הוא יסוד העפר ונפשו היא נפש הדוממת, וכן הוא בצומח וחי שגופם ונפשם הם בערך זה לזה, מה שאין

כן במין המדבר שגופם ונפשם הם רחוקים זה מזה בתכלית הריחוק, שהאדם הנה מצד גופו הוא למטה מכל הנבראים בצבא הארץ שבקומתן נבראו ובצביונם נבראו ומצד נשמתו האדם למעלה מצבא השמים וממלאכי השרת, הרי שגוף האדם ונשמתו הם רחוקים זה מזה בתכלית הריחוק, ועל ידי התלבשות הנשמה בגוף ועוסקת בתורה ומצוות ובעבודה שבלב לברר הדברים הגשמיות נעשית הנשמה בבחינת מים חיים, שהנשמה קודם ירידתה למטה עם היות מעמדה ומצבה בגנים העליונים ועומדת שם באהבה ויראה ובתכלית הביטול לאלקות, בכל זה הרי נמשלה בדוגמת מי הים שהם מלוחים, דבאמת הרי המלח הוא בחינה ומדריגה גבוה ביותר ולכן הנה על כל קרבנך תקריב מלח, והמלח הוא ברית ה' אלקיך, ולהיות המלח במדריגה גבוהה ונעלית ביותר לכן הנה הטביע הקב"ה בטבע המלח לקיים את כל אשר נמלח במלח, אבל עם זה הרי מי הים שהם מלוחים אינם ראויים לשתיה, ורק כאשר הולכים דרך גידי הארץ ובוקעים עפר הארץ אז נעשים מים חיים שמשיבים את הנפש, אשר כן הוא בהנשמה דדוקא על ידי ירידתה למטה והתלבשותה בגוף ועוסקת בתורה ומצוות נעשית בבחינת מים חיים.

וזהו דכתיב טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, זהב וכסף הם אהבה ויראה ואלפי זהב וכסף הם האהבה ויראה מה שהנשמה אלופה ורגילה בהם בהיותה למעלה, הנה טוב יותר תורת פיך היא התורה שהאדם לומד בפיו הגשמי בעוה"ז מהאהבה ויראה שהיה לה להנשמה קודם ירידתה, להיות שעל ידי זה דוקא הוא מה שהנשמה נעשית בבחינת מים חיים. ואומרו באר מים חיים, דבכדי שמהנשמה שהיא בחינת מעין גנים יהיו מים חיים הוא על ידי העבודה דבאר. דהנה בגשמיות אנו רואים שעם היות אשר בעמקי האדמה יש מעינות מים חיים בכל זאת הרי אי אפשר ליהנות מהם בהיותם מכוסים בעפר וצרורות ורק על ידי שמסירים את הכיסוי אז מתגלים המעינות, וכן הוא בעבודה הרוחניות שצריכים להסיר את העפר והצרורות שהם החומריות והגסות של הגוף ונפש הבהמית המעלימים ומסתירים על אור הנשמה. ובזה יש שני אופני עבודה הא' הוא העבודה בתורה ומצוות ועבודה שבלב ובהנהגה דמדות טובות בכחות הגלוים, והב' העבודה בדרך מסירות נפש. וזהו שחורה אני

ונאוה דמי שהוא כעור ממעי אמו אי אפשר לומר נאוה, אבל מי שהוא נאוה ומתנוול סופו לחזור להיות נאוה, והיינו דעם היות ששחורה אני במעשי בכחות הגלוים אבל ונאוה במעשי אבותי בעבודה דמסירות נפש.

נקודה למחשבה:

מעבר לקשר של המאמר אל פרשת השבוע, הוא יכול לחדש לנו גם דברים על שיר השירים שבו נאמר הפסוק "שחורה אני ונאוה בנות ירושלים" עליו נדרש המאמר.

שיר השירים הוא במובן מסוים שירת הנשמה אל ה' ושירת ה' אל הנשמה (בהקשר הזה, מומלץ לקרוא את פירוש המלבי"ם).

החידוש בשירת ה' לנשמה הוא בעיקר במקום בו נראה בראייה פשוטה ש"שחורה אני" ודווקא שם ה' מפאר את הנשמה בכך שהיא "נאוה".

לאורך שיר השירים מתוארות עליות ומורדות בקשר בין ה' לנשמת האדם כאשר עצם הקשר והגילויים העליונים שלו מגיעים דווקא מתוך הריחוק והפער שהנשמה מרגישה- "מה תגידו לו? שחולת אהבה אני!"

גם אנחנו יכולים כשאנחנו מרגישים רחוקים להבין איך דווקא מוך הרגשת הפער והחיסרון צומח הגילוי הכי עצמי בקשר שלנו עם ה'.

לחיים לחיים!

מוקדש לעילוי נשמות

מו"ר רוח-אפנו האהוב והיקר

הרב שניאור זלמן מרדכי

בן מנחם מענדל קץ

♦♦♦

הרב בנימין דב בן טוביה רוזנצויג

הַמַּאֲמָר הַשָּׁבוּעִי

מיזם "הַמַּאֲמָר הַשָּׁבוּעִי" בא לתת לכל אחד ואחד את האפשרות ללמוד חסידות בהעמקה ובהבנה, תוך דגש על חיבור התורות העמוקות לחיי היומיום שלנו.

במסגרת זו לומדים מידי שבוע מאמרי חסידות יסודיים בהבנה, בעמקות ובבהירות.

למה צבעת הכל בשחור? זה מכוער!

במאמר נראה איך דווקא מכח השחרוריות שהעולם הזה משאיר בנשמה שלנו, יוצאים דברים טובים ומתוקים עוד יותר מלפני שירדנו לעולם...